

ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРУ: ДОСВІД ХАРКОВА

ARTISTIC AND PRODUCTIVE ACTIVITY OF CHILDREN IN THE CONDITIONS OF FORCE MAJEURE: THE EXPERIENCE OF KHARKOV

У статті автором наголошено, що під час воєнної агресії художньо-продуктивна діяльність набуває нового значення, зокрема виступає як один із інструментів подолання стресових ситуацій, систематизації культурних, гуманістичних цінностей, дає відчуття стабільності в емоційному аспекті.

Зазначено, що художньо-продуктивна діяльність синтезує потужні та значущі ключові системи: освіта, культура та психологія безпечного простору життєдіяльності. Важливо розглядати їх як комплекс, досліджувати, як саме впливає художньо-продуктивна діяльність на формування особистості та життєві цінності.

У статті розкрито особливості організації автором художньо-продуктивної діяльності дітей в умовах воєнного стану з досвіду роботи з дітьми у бомбосховищах і метро у м. Харкові у лютому – травні 2022 року.

Автор використав позитивний досвід організації художньо-продуктивної діяльності дітей у співпраці з бібліотекою. Підготовка занять художньо-продуктивною діяльністю здійснювалась за наступним алгоритмом. Спершу відбувся добір дидактичного матеріалу, дитячої літератури, періодичних видань з обраної теми. Наступним етапом було створення тематичного зразка художнього продукту для демонстрації дітям та виготовлення під час заняття. Наступний етап – систематизація матеріалу у тематичну презентацію, підготовка тематичних атрибутів. Проведення заняття передбачало створення доброзичливої атмосфери, ознайомлення дітей з дитячою літературою, яка відповідає тематиці заняття. Розповідь ведучого із використанням мультимедіа. Створення тематичного художнього продукту. Завершення заняття.

В умовах форс-мажору, коли діти вимушено перебували у метро (воно використовувалося як бомбосховище) ми обрали такий художній матеріал, який доступний усім дітям та легко прибирається. Це дало змогу організаторам майстер-класів об'єднати дітей у різновікові групи. Було використано прийом роботи із шаблонами, щоб прискорити процес виготовлення художнього продукту.

В умовах провадження воєнного стану спільна робота бібліотекарів і освітян бачиться нам потужним ресурсом підтримки дітей, які переховувалися у метрополітені м. Харкова. Перспективою подальших розвідок ми бачимо розроблення стратегій взаємодії освітніх та культурних закладів для відновлення освітньої системи за участі культурних закладів.

Ключові слова: алгоритм заняття, освіта, співпраця, художньо-продуктивна діяльність, психологічно безпечне середовище, позитивна мотивація.

The author stressed that during the military aggression art-productive activity acquires new significance, in particular, acts as one of the tools of overcoming stress situations, systematization of cultural, humanistic values, gives a feeling of stability in the emotional aspect.

It is noted that artistic and productive activity synthesizes powerful and significant key systems: Education, culture and psychology of safe space of life activity. It is important to consider them as a complex, to investigate how it influences artistic and productive activity on formation of personal and vital values.

The article covers the peculiarities of the organization by the author of artistic and productive activity of children in the conditions of military condition with experience of work with children in bombs and subway in Kharkov in February – May 2022.

The author has used positive experience of organization of artistic and productive activity of children in cooperation with the library. The preparation of classes in artistic and productive activity was carried out according to the following algorithm. First there was a day of didactic material, children's literature, periodical publications on the chosen theme. The next stage was the creation of a thematic sample of the art product for demonstration to children and production during the class. The next stage is the systematization of the material in the thematic presentation, preparation of thematic attributes. The session provided for creation of a friendly atmosphere, familiarization of children with children's literature, which corresponds to the subject of the class. The story of the presenter using multimedia. Creation of thematic art product. Completion of the lesson.

In force majeure, when children were forced into the subway (it was used as a bomb-bomb), we chose a piece of art that is accessible to all children and easily cleaned. This allowed the organizers of master classes to unite children in different groups. It was used to work with templates to speed up the process of making an artistic product.

In the context of the military situation, the joint work of librarians and educators is seen by us as a powerful resource of support for children who have been buried in the underground of Kharkiv. We see the prospects of further development of strategies of cooperation of educational and cultural institutions for renewal of educational system with participation of cultural institutions.

Key words: Algorithm of occupation, education, cooperation, artistic and productive activity, psychological safety heart, positive motivation.

УДК 372.74:37.015.31

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.1.7>

Штефан М.В.,

аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Ворожбіт-Горбатюк В.В.,

докт. пед. наук, професор, професорка кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Художньо-продуктивна діяльність дитини пов'язана з розвитком

духовного зростання, є потужним ресурсом стійкості в умовах форс-мажору. Різноманітні види художньо-продуктивної діяльності дозволяють дитині віднайти своє захоплення, прогресувати

системно у цьому і супутніх видах діяльності. Поступово захоплення дитини змінюються, набувають більш складних форм вираження. У сучасному цифровому світі створено різноманітні освітні, культурні платформи, цифрові сервіси тощо. Період майже всесвітнього карантину фактично перевів активну діяльність реального часу у дистанційний віртуальний світ.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Різні аспекти художньо-продуктивної діяльності перебувають у колі наукових і практико-методичних інтересів педагогічної спільноти. Так, у дослідженні ми послуговувалися результатами і узагальненнями Ворожбіт-Горбатюк В., Борисенко Н., Каліна К. [1]. Порівняльно-педагогічна проєкція предмета дослідження презентована у публікації Кристопчук Т. [2]. Методологія, категорійне поле дослідження, загальне значення художньо-продуктивної діяльності дитини осмислено на підставі вивчення видань авторів: Божович Л., Мухіна В., Фльоріна Є. [3].

Формування мети статті (постановка завдання). Метою статті визначено: розкрити особливості організації художньо-продуктивної діяльності дітей в умовах воєнного стану з досвіду роботи з дітьми у бомбосховищах і метро у м. Харкові у лютому – травень 2022 року).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Освітня система України опинилась в складних умовах через російську воєнну агресію. Зокрема нищаться заклади освіти по всій території України у період лютий-липень 2022 року складає: повністю зруйновано – 215 закладів освіти, частково отримали пошкодження – 1889 заклади [4]. Зрозуміло, що швидке відновлення освітніх закладів у період воєнної агресії фактично не можливе. Отже, виникає потреба використовувати інші комунальні заклади, які не постраждали для очного або змішаного освітнього процесу на усіх освітніх рівнях. Кількість внутрішньо переміщених осіб по регіонах України значно може перевищувати можливості прийняття до закладів освіти учнів для провадження безпечного освітнього процесу. Отже, використання інших комунальних закладів стає для України на часі. Зазначимо, що позитивною характеристикою взаємодії культурних закладів освіти з освітніми закладами є досвід Республіки Польщі.

У Республіці Польщі створена та ухвалена Радою міністрів «Національна програма розвитку читання 2.0 на 2021–2025 роки» [5], яка має на меті підвищення та покращення стану читацької аудиторії в Республіці Польщі, шляхом посилення

ролі публічних, шкільних і педагогічних бібліотек як місцевих осередків соціального спілкування. Бібліотеки виступають центрами доступу до культури та систематизації знань. Зазначимо, що ця програма реалізується у закладах дошкільної освіти шляхом упровадження обов'язкових годин читання. Так, наприклад, під час обіднього відпочинку діти слухають казки, які читає вихователь. Діти закладів дошкільної та шкільної освіти відвідують публічні райони бібліотеки, де в ігровій формі знайомлять з бібліотечним фондом, презентують майстер-класи, організовують на базі бібліотек творчі виставки. Зазначимо, що діти дошкільного та молодшого шкільного віку відвідують не тільки бібліотеки, а й інші культурні заклади. Тобто польська система освіти вдало інтегрує культурні заклади у освітній процес закладів освіти та сприяє вихованню та навчанню молоді в сучасному культурному просторі. Наприклад, у Республіці Польщі дошкільнята та школярі відвідують бібліотеку «Бібліотека для дітей та юнацтва м. Бигдоші, район Вижини» [6], де їх ознайомлюють з новими надходженнями у бібліотечні фонди, проводять творчі заняття, зустрічі з дитячими письменниками, ілюстраторами тощо. Цей позитивний досвід Республіки Польщі ми частково реалізували у м. Харкові на базі Центральної бібліотеки імені Д. І. Писарєва Центральної бібліотечної системи м. Харкова [7] шляхом створення творчої студії для дітей «Фантазія».

Реалізація проєкту відбувалась упродовж 2021–2022 року шляхом організації художньо-продуктивної діяльності для дітей віком від 6–10 років на базі Центральної бібліотеки імені Д. І. Писарєва Центральної бібліотечної системи Немишлянського району м. Харкова [7]. Мета проєкту полягала в ознайомленні дітей з художніми техніками, створення умов для опанування технічними навичками, досвіду роботи з бібліотечним фондом, ознайомлення з культурою європейських країн.

Для реалізації мети проєкту було розроблено цикл занять «Подорож країнами Європи». Заняття проводились щосереді у першій половині дня у літній період; щосуботи – упродовж навчального року. Набір у творчу студію здійснювався шляхом інформування користувачів бібліотеки, тобто інформацію отримували дорослі батьки потенційних отримувачів освітньої послуги. Батьки запрошували своїх знайомих, які мали дітей віком шести років і більше. Зазначимо, що під час заняття батьки чекали дітей у бібліотеці та мали змогу ознайомитись з бібліотечним фондом, читати книжки, періодичні видання, працювати у комп'ютерній залі. У бібліотеці створено умови для комфортного перебування та проведення культурного дозвілля для усієї родини: сучасні меблі, комп'ютери, яскрава література, мультимедійний центр.

Підготовка занять художньо-продуктивною діяльністю здійснювалась за алгоритмом: 1. Добір матеріалу із періодичних видань, часто використовували науково-популярний природничий журнал для дітей «Колосок» [8], Краєзнавчий часопис «Вічний мандрівник» [9]. 2. Добір дитячої літератури, періодичних видань з наявних у бібліотечному фонді бібліотеки. 3. Створення тематичного зразка художнього продукту для демонстрації дітям та виготовлення під час заняття. Ідеї для створення художніх виробів були запозичені з візуальної платформи соціальних медіа, призначеної для збереження та пошуку інформації [10]. 4. Систематизація матеріалу шляхом створення тематичної презентації. 5. Підготовка цікавих тематичних атрибутів.

Алгоритм проведення заняття:

- Створення доброзичливої атмосфери, ознайомлення дітей з дитячою літературою, яка відповідає тематиці заняття.
- Розповідь ведучого про певну країну Європи з використанням мультимедійної презентації.
- Створення тематичного художнього продукту.
- Завершення заняття. Ведучий підводить підсумки та цікавиться у дітей що їх найбільш вразило, що не сподобалось. Ведучий повідомляє дітям наступну тему заняття.

Під час роботи творчої студії «Фантазія» спостерігались певні позитивні зміни, а саме: діти відчували себе комфортно у сучасному бібліотечному просторі, поступова формувалось позитивне ставлення до книги, бібліотеки у дорослих і дітей. У дорослих саме позитивна зміна ставлення до бібліотеки як сучасного центру сімейного дозвілля, де можна не тільки взяти книгу, а й ще у комфортному просторі почитати, спілкуватися з однодумцями, працювати дистанційно з власного девайсу або у комп'ютерній залі, відвідати корисні та цікаві лекції, майстер-класи. Як відомо, ставлення батьків до будь-якого закладу впливає на формування такого ставлення у дітей. Діти проявляли інтерес до тематичних занять. Тому у структурі заняття ми вважали доцільним дітям повідомляти наступну тему заняття. Тематика циклу дозволяла дітям самостійно або за участі дорослих дізнатись про ту чи іншу країну. Зазначимо, що під час заняття діти працювали з глобусом. Заняття з художньо-продуктивної діяльності у поєднанні з літературними вечорами дали можливість дітям бути маленькими дослідниками та мандрівниками. Відзначимо, що вік дітей був різний, отже і художні технічні навички відрізнялись. Але під час занять діти старшого віку допомагали молодшим опанувати технічні навички з вирізування, написання слів, обведення шаблонів, оздоблення продукту.

Зазначимо, що досвід, який ми отримали від реалізації творчої студії «Фантазії», став нам

у нагоді під час воєнної агресії в Україні. Для дітей, які переховувалися у метрополітені м. Харкова, ми разом з бібліотекарями організували творчі майстер-класи. Діти із задоволенням виготовляли різноманітні вироби з паперу. Ми врахували реальні умови, в яких опинились сім'ї з дітьми. Тому обрали такі матеріали для творчості, які не потребували додаткового обладнання та специфічного одягу і матеріалу. Наприклад, для створення малюнка з використанням фарби потрібні певні атрибути: індивідуальні пензлики, набір палітри, фартухи для дітей, вода у ємності та доступ до води. Всі ці вимоги неможливо виконати в умовах метрополітену та при певній кількості дітей, які там перебували. Використання пластиліну, глини, солоного тіста також неможливо, незважаючи на те, що діти дуже люблять цей матеріал, але він може опинитись і й на підлозі й на стелях метрополітену. Більш того, слід зазначити, що й вік дітей різний, відповідно й технічні навички різні. Отже, ми вирішили обрати такий художній матеріал, який доступний усім дітям та легко прибирається. Це різнокольоровий папір, клей-олівець, клей ПВА, ножиці, кольорові олівці, різноманітні наліпки, блискітки, стрічки. Це дало змогу нам як організаторам майстер-класів об'єднати дітей у різновікові групи. Діти дошкільного віку із задоволенням працювали з шаблонами, які ми заздалегідь підготували, підлітки самостійно виготовляли шаблони. Кожна дитина, коли виготовила свій художній виріб, оздоблювала її прикрасами на свій смак і бачення. Під час таких майстер-класів діти забувають, що вони жили на платформах метрополітену, що довкола війна. Вони занурились у світ, де є яскраві кольори, з яких можна творити, майструвати.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, взаємодія культурних і закладів освіти дає учасникам освітнього процесу можливість поглиблювати знання, опанувати певні навички: пошук інформації, знайомства з представниками культурно-мистецьких професій, правила поведінки з опорою на загальнолюдські цінності; спонукає дитину до відвідування творчих студій. Організація співпраці бібліотеки і закладу освіти розкриває перспективи для інтегрування літературної і художньо-продуктивної діяльності. Представлений опис досвіду засвідчив: в умовах воєнного стану спільна робота бібліотекарів і освітян стала потужним ресурсом підтримки дітей, які переховувалися у метрополітені м. Харкова.

Перспектива подальших розвідок у даному напрямку полягає саме у розробленні стратегій систематичної, якісної та успішної взаємодії освітніх та культурних закладів. У цьому ми бачимо можливість швидкого відновлення освітньої системи за участі культурних закладів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Vorozhbit-Horbatiuk V., Borysenko N. and Kalina K. "Integrated course of art decoration through the prism of the conception of the new ukrainian school (primary education," Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School : monograph. 2020. P. 603–614.
2. Кристочук Т. «Партнерство дошкільного закладу та сім'ї у вихованні дітей: ідеї німецького досвіду». Молодь і ринок, 2022. Т. 200, № 2, с. 33–37.
3. Гузь І. «Художньо-продуктивна діяльність старших дошкільників зі зниженим зором». Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Т. 5, № 81, с. 63–67.
4. «Інтерактивна мапа. Інформація про кількість пошкоджених і зруйнованих закладів освіти», 2022, веб-сайт. URL: <https://saveschools.in.ua/> (Дата звернення: 05 07 2022).
5. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, веб-сайт. URL: <https://bip.mkdnis.gov.pl/pages/legislacja/programy-wieloletnie/narodowy-program-rozwoju-czytelnictwa-2-0-na-lata-2021-2025.php> (Дата звернення: 04 07 2022).
6. "Biblioteka dla dzieci i młodzieży na Wyżynach"; веб-сайт. URL: <http://wimbp-bibliotekadladziecinawyzynach.blogspot.com/> (Дата звернення: 05.07.2022).
7. «Центральна бібліотека імені Д. І. Писарєва ЦБС Немишлянського району міста Харкова», веб-сайт. URL: <http://www.biblioteka-pysareva.edu.kh.ua/> (Дата звернення: 2022).
8. Науково-популярний природничий журнал для дітей «Колосок», січень 2006. Веб-сайт. URL: <http://kolosok.org.ua> (Дата звернення: 04.07.2022).
9. Краєзнавчий часопис «Вічний мандрівник» 2020, веб-сайт. URL: <http://eternal-traveler.media/> (Дата звернення: 04.07.2022).
10. Візуальна платформи соціальних медіа призначена для збереження та пошуку інформації "Pinterest", веб-сайт. URL: <https://www.pinterest.com/> (Дата звернення: 05.07.2022).
11. Інформаційний портал «Вища освіта», веб-сайт. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/86779/ (Дата звернення: 09.07.2022).